

HERITAGE NEWS

NEWYDDION TREFTADAETH

**BLAENAVON WORLD HERITAGE SITE NEWSLETTER ISSUE 19 WINTER 2014
CYLCHLYTHYR SAFLE TREFTADAETH Y BYD BLAENAFON RHIFYN 19 GAEAF 2014**

Festive Fun this Christmas! Hwyl yr Wyl y Nadolig yma!

Visit Blaenavon Heritage Town on Saturday 6 December and join the festive fun with this year's Winter Wonderland. Explore the Christmas market; pick up some lovely gifts for the festive season including the finest local produce and handmade gifts. Plus remember to visit the range of quality shops in town!

Don't forget to visit Santa in his grotto and take part in the festive Christmas craft workshops at Bethlehem Court. The fun fair and real reindeer return to ensure fun for all the family this festive season! With live music from Blaenavon Town Band and Blaenavon Heritage VC Primary Choir.

The event is being delivered by the Blaenavon Town Team with the support of the Blaenavon Town Council. Louise Doran Chair of the Blaenavon Town Team said 'We are all looking forward to Christmas, why not start your Christmas shopping in Blaenavon and support your local town.'

For more information about Winter Wonderland or Blaenavon Heritage Town please visit www.visitblaenavon.co.uk or telephone 01495 742333.

Beth am ymweld â Thref Dreftadaeth Blaenafon ar ddydd Sadwrn 6 Rhagfyr, ac ymuno yn hwyl yr wyl yn ystod Gŵyl y Gaeaf eleni. Bydd cyfle i chi grwydro drwy'r Farchnad Nadolig; dewis anrhegion hyfryd ar gyfer tymor y Nadolig gan gynnwys y cynyrrch lleol gorau ac anrhegion a wnaed â llaw. Hefyd, cofiwch ymweld â'r dewis helaeth o siopau o safon yn y dref!

Peidiwch anghofio galw heibio i weld Siôn Corn yn y groto a chymryd rhan yn y gweithdai crefft Nadolig ym Methlehem Court. Bydd y ffair a'r ceirw go iawn yn dychwelyd i sicrhau bod hwyl i'r teulu o'r tymor hwn! Gyda cherddoriaeth fyw gan Fand Tref Blaenafon a Chôr ysgol Gynradd Wirfoddol a Reolir Treftadaeth Blaenafon, bydd rhywbeth at ddant pawb.

Mae'r wyl yn cael ei threfnu gan Dîm Tref Blaenafon gyda chymorth Cyngor Tref Blaenafon. Dywedodd Louise Doran, Cadeirydd Tim Tref Blaenafon 'Rydym yn edrych ymlaen yn fawr iawn at y Nadolig, felly beth am ddechrau eich siopa Nadolig ym Mlaenafon, a chefnogi eich tref leol.'

I gael mwy o wybodaeth ynglŷn â Gŵyl y Gaeaf neu Dref Dreftadaeth Blaenafon, ewch i www.visitblaenavon.co.uk neu ffoniwch 01495 742333.

Baroness addresses Blaenavon Partnership

Barwnes yn annerch Partneriaeth Blaenafon

Page 2

Museum Reveals Blaenavon's War Stories

Amgueddfa yn Datgelu Straeon Rhyfel Blaenafon

Page 6

Big Pit National Coal Museum

Pwll Mawr Amgueddfa Llofaol Cymru

Page 11

Coming Events

Digwyddiadau sydd i ddod

Page 12

visitblaenavon.co.uk

www.fb.com/visitblaenavon

Baroness addresses Blaenavon Partnership

Blaenavon recently welcomed Baroness Kay Andrews OBE who addressed members of the Blaenavon Partnership at its recent annual meeting. The Baroness, who is originally from Tredegar, has recently published a report on how the power of art, culture and heritage can be used to address issues of social justice in Wales.

Speaking to the Partnership, Baroness Andrews explained how art, culture and heritage have helped to transform areas such as Blaenavon, engaging local people and stimulating the local economy. She said: "In Wales a lot of our heritage has been lost, neglected and in some cases it has vanished but in Blaenavon we can read the landscape, from the beginning of man made intervention to the present day".

"Blaenavon is an example of what a World Heritage Site should be and it is the way in which the community has engaged with its heritage that really sets it apart."

Leader of Torfaen Council and Chair of the Partnership, Councillor Bob Wellington CBE, said: "It was a real honour to welcome Baroness Andrews to Blaenavon. The Baroness is known for championing the importance of culture and heritage within local communities. She highlighted the potential that these things offer as drivers for change and tackling poverty, and this is exactly what we are trying to achieve in Blaenavon. We are proud of our cultural heritage and since becoming a World Heritage Site; we have successfully used it as a catalyst for economic, social and community regeneration."

The Blaenavon Partnership, which is led by Torfaen Council, was established in 1997 with the aim of obtaining World Heritage Status for Blaenavon, and continues to conserve the landscape and promote it as a place to live, work, visit and invest.

Baroness Andrews seen in red
Y Farwes Andrews yn y coch

Barwes yn annerch Partneriaeth Blaenafon

Yn ddiweddar, fe wnaeth Blaenafon groesawu'r Farwes Kay Andrews OBE a aeth ati i annerch aelodau Partneriaeth Blaenafon yn ystod ei chyfarfod blynnyddol. Mae'r Farwes, sydd yn hanu o Dredegar, wedi cyhoeddi adroddiad yn ddiweddar ar sut y gellir defnyddio pŵer celf, diwylliant a threftadaeth i fynd i'r afael â materion cyflawnder cymdeithasol yng Nghymru.

Wrth annerch y Bartneriaeth, egluodd y Farwes Andrews sut mae celf, diwylliant a threftadaeth wedi cynorthwyo i drawsnewid ardaloedd fel Blaenafon, drwy gynnwys pobl leol ac ysgogi'r economi leol. Meddai: "Yma yng Nghymru mae llawer o'r dreftadaeth wedi mynd ar gyfeiliorn, neu wedi ei hesgeuluso ac mewn ambell i achos, mae wedi diflannu'n gyfan gwbl, ond yma ym Mlaenafon gallwn ddarllen y dirwedd, o'r cyfnod yr ymyrrwyd arni â llaw dyn i'r presennol".

"Mae Blaenafon yn enghraifft o'r hyn y dylai Safle Treftadaeth Byd fod, a'r hyn sydd yn ei gwneud yn wahanol i'r lleill yw'r ffordd y mae'r gymuned wedi ymgysylltu â'i threftadaeth."

Meddai'r Cyngor yng Nghymru Bob Wellington, arweinydd Cyngor Torfaen a Chadeirydd y Barteriaeth: "Anrhydedd o'r mwyaf oedd croesawu'r Farwes Andrews i Flaenafon. Mae'r Farwes yn adnabyddus am hyrwyddo pwyssigrwydd diwylliant a threftadaeth mewn cymunedau lleol. Amlygodd y potensial sydd gan y petau hyn i'w cynnig fel sbardunau i greu newidiadau a mynd i'r afael â thlodi, a dyma'r union beth yr ydym ni yn ceisio ei gyflawni ym Mlaenafon. Rydym yn ymfalchi'o'n fawr yn ein treftadaeth ddiwylliannol ac ers ennill statws Safle Treftadaeth Byd, rydym wedi llwyddo i'w ddefnyddio fel catalydd ar gyfer adfywio economaidd, cymdeithasol a chymunedol."

Cafodd Partneriaeth Blaenafon sydd dan arweiniad Cyngor Torfaen, ei sefydlu ym 1997, gyda'r nod o gyflawni Statws Treftadaeth Byd ym Mlaenafon, ac mae'n parhau i ddiogetu'r dirwedd a'i hyrwyddo fel lle i fyw, gweithio, buddsoddi ynddi, ac ymweld â hi.

Take a Flight through the World Heritage Site!

A unique and inspiring film showcasing the World Heritage Site has been produced. The promotional film takes the viewer on a journey around the World Heritage Site and features never before seen aerial footage of the site. The film has been produced to promote the Site to local residents and visitors and seeks to highlight the outstanding quality of the landscape, its heritage and culture; and the recreation opportunities it has to offer. It is anticipated that the film will help attract economic growth to the area through associated tourism spend and inward business investment.

The stunning film footage is accompanied by inspiring, traditional Welsh themed music including the Blaenavon Male Voice Choir. The film was produced by local company Aeroperspective Ltd using state of the art Drone Camera technology. Cath Thomas, Head of Economy Enterprise & Environment at Torfaen Council, who commissioned the film said "The film gives us a breath taking view of the World Heritage Site and everything it has to offer. We are delighted with the final film which will help to promote the Site as a visitor destination to both local residents and the tourism market".

To experience the film follow - <http://www.visitblaenavon.co.uk/en/PlanYourVisit/Promo-Video.aspx>

Esgynnwch Fri Uwchben Safle Treftadaeth y Byd!

Mae ffilm unigryw ac ysgogol yn dangos Safle Treftadaeth y Byd wedi cael ei chynhyrchu. Mae'r ffilm hyrwyddol yn tywys y gwylwr ar siwrnai o amgylch Safle Treftadaeth y Byd ac mae'n cynnwys ffilm o'r safle o'r awyr nas welwyd erioed o'r blaen. Cynhyrchwyd y ffilm i hybu'r Safle ymhlieth trigolion lleol ac ymwelwyr a cheisia amlygu ansawdd drawiadol y dirwedd, ei threftadaeth a'i diwylliant; a'r cyfleoedd hamdden sydd ganddo i'w gynnig. Rhagwelir y bydd y ffilm yn helpu i hybu twf economaidd yn yr ardal trwy wariant a gysylltir â thwristiaeth a buddsoddi mewnol.

Mae cerddoriaeth Cymreig traddodiadol, ysbrydoledig, yn cynnwys Côr Meibion Blaenafon, yn gefndir i'r ffilm syfrdanol. Cynhyrchwyd y ffilm gan Aeroperspective Ltd, cwmni lleol, gan ddefnyddio'r dechnoleg ddiweddaraf Drone Camera. Dywedodd Cath Thomas, Pennaeth Adran Economi, Mentergarwch ac Amgylchedd Cyngor Torfaen a gomisiynodd y ffilm "Mae'r ffilm yn rhoi i ni olygf a syfrdanol o Safle Treftadaeth y Byd a phopeth sydd ganddo i'w gynnig. Rydym wrth ein bodd a'r ffilm derfynol fydd yn helpu i hyrwyddo'r Safle fel cyrchfan i ymwelwyr a hynny ymhlieth trigolion lleol a'r farchnad twristiaeth".

I weld y ffilm dilynwch - <http://www.visitblaenavon.co.uk/en/PlanYourVisit/Promo-Video.aspx>

Town the Focus for National High Street Campaign

Blaenavon Town was recently privileged to be selected by Welsh Government to launch their "Support Your High Street" campaign. Minister for Communities and Tackling Poverty, Lesley Griffiths visited the town on 25th September and met shoppers and local businesses. The campaign aimed to support and showcase the range of shops and services available on Wales' high street. Pupils from Blaenavon Heritage VC School met the Minister and showed her TV adverts they had created of businesses in town. Local school girl India Smith won Welsh Governments national poster competition and her poster was used to front the national campaign. India met the Minister and was able to tell her why she loves her local high street.

The week long campaign, which launched on 20th September, saw local shops and businesses take part in a range of activities and events culminating in an Autumn Fayre on 27th September which included food demonstrations by local chefs including Franco Taruschio OBE, a produce market and produce based competitions.

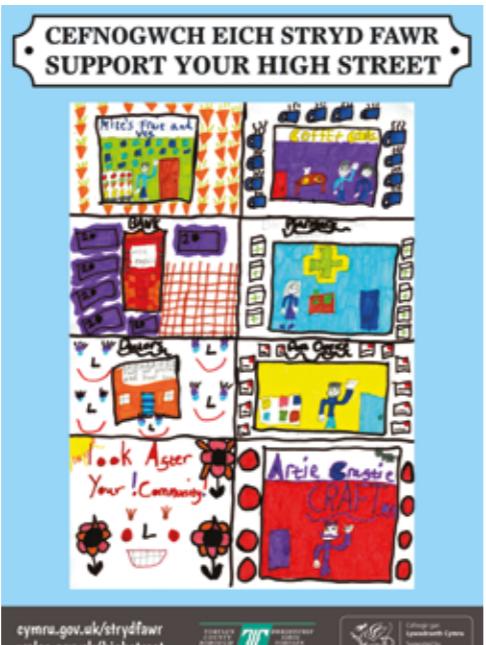
The highlight of the week's campaign was a traders "Scarecrow" competition which saw an array of themed Scarecrows, created by Blaenavon Heritage VC School, Busy Bees Day Nursery and Blaenavon Town Band move into town! Winner of the competition was Jan's Hairdressers whose Scarecrow was created by Busy Bees Day Nursery.

Remember to support your local shops this Christmas. A fantastic welcome awaits you!

(Right) India Smith receiving a print of her winning poster from Minister Lesley Griffiths

Tref yn Denu Sylw yn Ystod Ymgrych Stryd Fawr Genedlaethol

Winning Poster designed by India Smith of Blaenavon Heritage VC School
Y poster buddugol a ddylniwyd gan India Smith, Ysgol Wifoddol a Reolir Treftadaeth Blaenafon

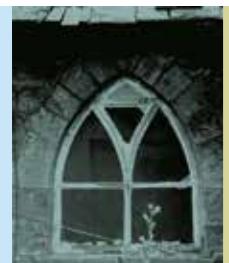
Braint ydoedd i Dref Blaenafon yn ddiweddar pan gafodd ei dewis gan Llywodraeth Cymru i lansiō'i hymgrch "Cefnogi Eich Stryd Fawr". Fe wnaeth Lesley Griffiths, Gweinidog dros Gymunedau a Threchu Tlodi, ymweld â'r dref ar 25 Medi i gwrd â chwsmeriaid a busnesau lleol. Mae'r ymgrych yn anelu i gefnogi ac arddangos yr ystod eang o siopau a gwasanaethau sydd ar gael ar y stryd fawr yng Nghymru. Cafodd disgwyblion Ysgol Gynradd Wifoddol a Reolir Treftadaeth Blaenafon y cyfle i gwrd â'r Gweinidog a dangos yr hysbysebion teledu yr oeddent wedi eu creu i hysbysebu busnesau yn y dref. India Smith, merch ysgol leol enillodd cystadleuaeth poster cenedlaethol Llywodraeth Cymru, a defnyddiwyd ei phoster hi arwain yr ymgrych genedlaethol. Wrth gwrd â'r Gweinidog, cafodd India y cyfle i ddweud wrthi paham ei bod yn dwlu cymaint ar ei stryd fawr leol.

Roedd yr ymgrych wythnos o hyd, a gafodd ei lansiō ar 20 Medi yn gyfle i siopau a busnesau lleol gymryd rhan mewni amrywiath o weithgareddau a digwyddiadau. Daeth y cyfan oll i'w derfyn gyda Ffair Hydref ar 27 Medi, a oedd yn cynnig cyfleoedd i gogydion lleol, fel Franco Taruschio OBE arddangos bwyd; cafwyd marchnad gynnrych a chystadlaethau'n seiliedig ar gynnrych.

Uchafbwynt yr ymgrych oedd cystadleuaeth "Bwganod Brain" y masnachwyr, lle gwelwyd arae o Fwganod Brain o wahanol themâu a grëwyd gan Ysgol Wifoddol a Reolir Treftadaeth Blaenafon, Meithrinfa Ddydd Busy Bees a Band Tref Blaenafon yn symud i'r dref! Enillydd y gystadleuaeth oedd siop trin gwalt Jan's. Crëwyd y bwgan brain gan Feithrinfa Ddydd Busy Bees.

Cofiwch gefnogi eich siopau lleol y Nadolig yma. Mae croeso gwych yn eich disgwy!

(Dwyrain) India Smith yn derbyn print o'i phoster buddugol gan y Gweinidog Lesley Griffiths

Town Team Funding Success!

Congratulations to Blaenavon Town Team who, with the support of Torfaen Council, has successfully secured £50,000 from the Welsh Government's Town Centre Partnership funding stream. The funding is aimed at supporting town centre partnerships in delivering improvements to town centres including increasing footfall, supporting existing businesses and attracting new businesses, customers and employment to the town.

Other partners contributing to a total funding pot of £116,000 include Blaenavon Town Council, Blaenavon World Heritage Day Committee, Torfaen Council and the Rural Development Plan. The funding will contribute towards delivering specific projects from the Town Teams Action Plan 2014-2017 prepared following a series of workshops held during the summer. Projects to be delivered include an annual cultural events programme including World Heritage Day and Blaenavon Winter Wonderland, a new town centre website promoting the town and what it has to offer, town centre clean ups and a coach parking feasibility study.

The Town Team meets every second Monday of the month, 6pm at Blaenavon Workmen's Hall. New members are always welcome! For further information, please contact Kate Fitzgerald at kate.fitzgerald@torfaen.gov.uk

gynnig, digwyddiadau i lanhau canol y dref ac astudiaeth ddichonolrwydd ar gyfer maes parcio i fysus.

Mae Tim y Dref yn cwrdd ar yr ail ddydd Llun o bob mis am 6pm yn Neuadd y Gweithwyr Blaenafon. Mae croeso i aelodau newydd bob amser! I gael gwybodaeth bellach, cysylltwch â Kate Fitzgerald ar kate.fitzgerald@torfaen.gov.uk

Tîm y Dref yn Sicrhau Cyllid!

Llongyfarchiadau i Dîm Tref Blaenafon, sydd, gyda chymorth Cyngor Torfaen, wedi llwyddo i sicrhau £50,000 gan ffynhonnell cyllid Partneriaeth Canol Trefi Llywodraeth

Cymru. Nod y cyllid yw cynorthwyo partneriaethau canol trefi i gyflawni gwelliannau i ganol trefi, gan gynnwys cynyddu nifer yr ymwelwyr, cefnogi busnesau sydd eisoes yn bodoli a denu busnesau newydd, cwsmeriaid newydd a chyfleoedd cyflogi i'r dref.

Mae'r partneriaid eraill sydd yn cyfrannu at gronfa gyllid o £116,000 yn cynnwys Cyngor Tref Blaenafon, Pwyllgor Diwrnod Treftadaeth y Byd Blaenafon, Cyngor Torfaen a'r Cynllun Datblygu Gwledig. Bydd y cyllid yn cyfrannu at gyflawni prosiectau penodol o Gynllun Gweithredu Timau Tref 2014 - 2017 a baratowyd yn dilyn cyfres o weithdai a gynhalwyd yn ystod yr haf. Ymhliith y prosiectau bydd yn cael eu darparu bydd rhaglen o ddigwyddiadau diwylliannol blynnyddol yn cynnwys Diwrnod Treftadaeth y Byd a Gŵyl Gaeaf Blaenafon, gwefan newydd canol y dref i hyrwyddo'r dref a'r hyn sydd ganddi i'w

gynnig, digwyddiadau i lanhau canol y dref ac astudiaeth ddichonolrwydd ar gyfer maes parcio i fysus.

Mae Tim y Dref yn cwrdd ar yr ail ddydd Llun o bob mis am 6pm yn Neuadd y Gweithwyr Blaenafon. Mae croeso i aelodau newydd bob amser! I gael gwybodaeth bellach, cysylltwch â Kate Fitzgerald ar kate.fitzgerald@torfaen.gov.uk

Museum Reveals Blaenavon's War Stories

Blaenavon's role in the First World War has been revealed in a new book published by the Blaenavon Community Heritage and Cordell Museum. Funded by the Heritage Lottery Fund, the book focuses on local experiences of the war and features the poignant personal stories of Blaenavon's soldiers, many of whom never returned home.

Over a hundred people attended the book launch at the Workmen's Hall, where the Rt. Hon. Paul Murphy MP; Cllr. Mandy Owen, the Mayor of Torfaen; and Tony Hopkins, the Gwent County Archivist, delivered thought-provoking speeches about the Great War and its local and national commemoration.

The book is the culmination of a year's hard work by a team of local volunteers, aged 16 to 80 years. Through their efforts, the volunteers have also extended Blaenavon's Roll of Honour to some 178 names, produced educational resources for schools, and have put together a display of World War One memorabilia at the Museum.

The book can be purchased from the Museum or the Blaenavon World Heritage Centre for £10. Proceeds go towards supporting the Museum's charitable activities.

For more information call 01495 790991, email blaenavoncordellmuseum@hotmail.co.uk or find us on Facebook!

Amgueddfa yn Datgelu Straeon Rhyfel Blaenafon

Mae'r lîl Blaenafon yn y Rhyfel Byd Cyntaf wedi ei ddatgelu mewn llyfr newydd a gyhoeddwyd gan Amgueddfa Cordell a Threftadaeth Gymunedol Blaenafon. Wedi'i ariannu gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri, mae'r llyfr yn canolbwyntio ar brofiadau lleol y rhyfel ac yn cynnwys straeon personol ingol milwyr Blaenafon, ni ddychwelwyd nifer ohonynt adref.

Daeth dros gant o bobl i lansiad y llyfr yn Neuad y Gweithwyr, lle cyflwynodd y Gwir Anrh. Paul Murphy AS; Y Cyng. Mandy Owen, Maer Torfaen; a Tony Hopkins, Archifydd Sir Gwent, areithiau prifoclyd am y Rhyfel Mawr a'i choffáu lleol a chenedlaethol.

Mae'r llyfr yn ddiweddglo i flwyddyn o waith caled gan dim o wirfoddolwyr lleol, o 16 i 80 oed. Trwy eu hymdrehchion, mae'r gwirfoddolwyr hefyd wedi ymestyn Roll Anrhydedd Blaenafon i ryw 178 o enwau, cynhyrchu adnoddau addysgol i ysgolion, ac wedi llunio arddangosfa o bethau cofiadwy'r Rhyfel Byd Cyntaf yn yr Amgueddfa.

Gellid prynu'r llyfr o'r Amgueddfa neu o Ganolfan Treftadaeth y Byd Blaenafon am £10. Mae'r elw yn mynd tuag at gefnogi gweithgareddau elusennol yr Amgueddfa.

Am fwy o wybodaeth ffoniwch 01495 790991, e-bostiwrch blaenavoncordellmuseum@hotmail.co.uk neu ewch at ein tudalen Facebook!

Discover Your Ancestors!

A Blaenavon family at the Keeper's Pond during the 1920s
Teulu o Flaenafon ym Mhwll y Ceidwad yn ystod y 1920au

If your ancestors lived or worked in the Blaenavon area, the Blaenavon Community Heritage and Cordell Museum can help you discover the role they played in the World Heritage Site story.

For many years, the Museum's volunteers have transcribed a range of local records, including parish and chapel registers, newspaper articles, lists of colliery accidents, obituary notices and the membership records of the Blaenavon Co-operative Society. A digital archive containing hundreds of local photographs has also been compiled, offering a tantalising glimpse into the Blaenavon of yesteryear.

Guided by the experienced volunteers, you can delve into Blaenavon's community heritage and uncover the individual stories of the ordinary men, women and children who helped shape the town and its globally significant cultural landscape.

The volunteers hold FREE family history drop-in workshops at Blaenavon Library every Thursday 10:30am to 1pm. One-to-one research can also be arranged, by appointment, in exchange for a donation to the Museum. For an additional fee, commemorative scrolls can also be produced, beautifully displaying your family tree and allowing you to share it with others.

For more information call 01495 790991, email blaenavoncordellmuseum@hotmail.co.uk or find us on Facebook!

Darganfyddwch Eich Cyndeidiau!

Os oedd eich cyndeidiau yn byw neu'n gweithio yn ardal Blaenafon, gall Amgueddfa Cordell a Threftadaeth Gymunedol Blaenafon eich helpu i ddarganfod y rôl roedd ynt yn chwarae yn stori Safle Treftadaeth y Byd. Am flynyddoedd lawer, mae gwirfoddolwyr yr Amgueddfa wedi trawsgrifio amrywiaeth o gofnodion lleol, gan gynnwys cofrestri plwyf a chapel, erthyglau papur newydd, rhestrau o ddamweiniau pwll glo, ysgrifau coffa a chofnodion aelodaeth o Gymdeithas Co-operative Blaenafon. Mae archif ddigidol sy'n cynnwys cannoedd o luniau lleol hefyd wedi cael ei llunio, gan gynnig cipolwg prifoclyd mewn i offennol Blaenafon.

Dan arweiniad y gwirfoddolwyr profiadol, gallwch ymchwilio i dreftadaeth cymuned Blaenafon a datgelu straeon unigol y dynion, menywod a phlant cyffredin a helpodd i lunio'r dref a'i thirwedd diwylliannol sylweddol byd-eang.

Mae'r gwirfoddolwyr yn cynnal gweithdai galw heibio ar hanes teulu yn rhad ac AM DDIM yn Llyfrell Blaenafon pob dydd lau 10:30-13:00. Gall ymchwil un -i-un hefyd gael ei drefnu drwy awpyntiad, drwy gyfnewid am rodd i'r Amgueddfa. Am ffi ychwanegol, gellid cynhyrchu sgroliau coffaol sy'n arddangos eich coeden deulu mewn ffordd hardd sy'n eich galluogi i'w rannu gydag eraill.

Am fwy o wybodaeth ffoniwch 01495 790991, e-bostiwrch blaenavoncordellmuseum@hotmail.co.uk neu ewch at ein tudalen Facebook!

What a day!

The first ever 'Canalathon' took place along the Monmouthshire and Brecon Canal on Sunday September 14th with 200 participants completing the 33 mile event from Pontymoile Basin to Brecon Basin. The 50 teams had a challenging but enjoyable day which involved a 5 mile canoe, 17 mile cycle and 11 mile walk / run. The concept of the Canalathon combines three leisure activities which can be enjoyed on the Canal. The recently upgraded section of towpath at Govilon, which is within the World Heritage Site, was part of the cycle leg, with Goytre Wharf being used as the transition point between the canoeing and cycling with live music entertaining both the participants and visitors at the site.

Today the Monmouthshire and Brecon canal is used for a wide range of leisure activities – walking, cycling, canoeing, fishing, boating as well as being a haven for wildlife – this being in contrast to its former use of transporting industrial and agricultural goods to the port at Newport. Watch this space for details of next years Canalathon!

Halloween Success!

The Blaenavon World Heritage Centre welcomed over 250 people into their Halloween Workshops over the October half term. There were 'Make n Take' activities for all ages and families were able to make everything from 'trick or treat' bats to Halloween lanterns in preparation for their Halloween parties. The café served spicy pumpkin soup and themed cupcakes, everybody who came enjoyed the family friendly atmosphere!

Am ddiwrnod!

Cynhaliwyd y 'Canalathon' cyntaf erioed ar hyd Camlas Mynwy ac Aberhonddu, dydd Sul 14 Medi, gyda dros 200 yn cwblhau'r digwyddiad 33 milltir o Fasn Pont-y-moel i Fasn Aberhonddu. Cafodd yr 50 o dimau ddiwrnod heriol ond pleserus, a oedd yn cynnwys canwio am 5 milltir, beicio am 17 milltir a cherdded/rhedeg 11 milltir. Mae'r Canalathon yn cyfuno tri gweithgaredd hamdden y gellir eu mwynhau ar y Gamlas. Roedd adran o'r llwybr tynnu a ddiweddarwyd yn ddiweddar yng Nghofilon, sydd o fewn Safle Treftadaeth y Byd, yn rhan o'r llwybr beicio, a defnyddiwyd Glanfa Goetre fel y man i drosglwyddo o ganwio i feicio. Roedd cerddoriaeth fyw yn diddanu'r cystadleuwyr a'r ymwelwyr ar y safle.

Heddiw mae Camlas Mynwy ac Aberhonddu yn cael ei defnyddio ar gyfer ystod eang o weithgareddau hamdden - cerdded, beicio, canwio, pysgota, hwylio ac mae'n hafan i fywyd gwylt - sy'n cyferbynnu â'i defnydd yn y gorffennol i gludo nwyddau diwydiannol ac amaethyddol i'r porthladd yng Nghasnewydd. Cadwch lygad am fanylion y Canalathon y flwyddyn nesaf!

Llwyddiant Nos Galan Gaeaf!

Fe agorodd Canolfan Treftadaeth y Byd Blaenafon ei ddrysau i dros 250 o bobl yn ystod ei Weithdai Nos Galan Gaeaf dros hanner tymor mis Hydref. Roedd gweithgareddau creu a chadw ar gael i bob oedran ac roedd cyfle i deuluoedd greu popeth o ystlumod 'cast ynteu ceiniog' i lusernau Nos Calan Gaeaf wrth iddynt baratoi ar gyfer eu partis eu hunain. Buodd y caffi yn gweini cawl pwmpen sbeislyd a chacennau bach i dynnu dŵr i ddannedd yr holl deuluoedd a ddaeth i fwynhau'r awyrgylch penigamp!

Railway News

The Heritage Railway have had an excellent 2014 so far, with passenger numbers up on 2014, a particular success being the mid week summer trains more than doubling the number carried. The year has also seen the return to service of the 100 year old steam locomotive "Rosyth No.1" following restoration by the volunteers at the railway. They have done such a good job that the National Museum of Wales have donated their steam locomotive "Victory" to the Railway to restore and use.

As regular as ever, Santa will be visiting the Railway over Christmas and you can take the steam train to see him in his grotto. Trains run every weekend in December (and the 22nd) but you must book in advance as these are very popular either via the website - <http://tickets.pbrly.co.uk/santa/> or by calling call 01495 708812 / 0845 00 43887.

The railway then reopens next Easter on April 3rd with its popular Easter Bunny specials over the four days, with quizzes and games and of course the Easter Bunny. The Railway then runs every weekend through until September with events throughout. Full details can be found on the website - www.pbrly.co.uk

Newyddion y Rheilffordd

Mae'r Rheilffordd Dreftadaeth wedi cael blwyddyn ragorol hyd yn hyn yn 2014, gyda niferoedd y teithwyr yn rhagori ar y flwyddyn ddiwethaf. Un llwyddiant yn benodol oedd y trenau canol wythnos yn ystod yr haf bron yn dyblu'r nifer yr oeddent yn eu cludo. Gwelwyd hefyd y locomotif stêm "Rosyth No.1" sydd yn 100 mlwydd oed, yn dychwelyd i'r cledrau ar ôl iddo gael ei adfer gan wirfoddolwyr y rheilffordd. Oherwydd y gwaith da y maen nhw wedi ei wneud, mae Amgueddfa Cymru wedi cyfrannu eu locomotif stêm "Victory" i alluogi'r Rheilffordd i'w adfer a'i ddefnyddio.

Yn ôl yr arfer, bydd Siôn Corn yn ymweld â'r Rheilffordd dros y Nadolig ac fe allwch ddal y trén i ymweld ag ef yn y groto. Bydd y trenau yn rhedeg pob penwythnos ym mis Rhagfyr (a'r 22ain) ond bydd rhaid bwcio ymlaen llaw am eu bod yn boblogaidd iawn. Mae cyfle i chi wneud hynny drwy'r wefan - <http://tickets.pbrly.co.uk/santa/> neu drwy ffonio 01495 708812 / 0845 00 43887.

Mae'r rheilffordd yn ailgor Pasg nesaf ar 3 Ebrill gyda'r teithiau Cwningod Pasg hynod boblogaidd dros gyfnod o bedwar diwrnod; gyda chwisiau a gemau, ac wrth gwrs y Gwningen Basg. Yna mae'r Rheilffordd ar agar bob penwythnos tan fis Medi, gyda digwyddiadau trwy gydol yr amser. Mae'r manylion llawn i'w gweld ar y wefan - www.pbrly.co.uk

Victorian Schoolroom Unveiled

During the summer the Blaenavon World Heritage Centre unveiled its new Victorian schoolroom experience. Working alongside the Forgotten Landscape team one of the Centre's film rooms was converted into a Victorian schoolroom complete with traditional features, props and costumes. The schoolroom is proving popular with visitors and educational visits as it gives a real flavour of how things used to be here at St Peter's School in the 1800s.

In addition to its traditional features there is also an interactive screen which tells the stories of two local children and their journey to St Peter's school in the changing landscapes of Blaenavon in the 1800s. The schoolroom is open to the public and is also available to book for both facilitated and un-facilitated educational visits for more information go to www.visitblaenavon.co.uk

The Victorian schoolroom was developed by the Forgotten Landscapes Scheme and was made possible through Heritage Lottery and Valley Regional Park funding.

Dadorchuddio Ystafell ddosbarth o Gyfnod Victoria

Yn ystod yr haf fe wnaeth Canolfan Treftadaeth y Byd Blaenafon ddadorchuddio ei brofiad newydd sef ystafell ddosbarth o Gyfnod Victoria. Gan weithio ochr yn ochr â'r tîm Tirweddau Angof, cafodd un o ystafelloedd ffilm y Ganolfan ei thro'i'n ystafell ddosbarth o Gyfnod Victoria, a hynny i gynnwys nodweddion, offer a gwigoedd traddodiadol. Mae'r ystafell ddosbarth yn profi i fod yn boblogaidd iawn ymhliith ymwelwyr ac ymwieliadau addysgol am ei bod yn rhoi gwir flas o fywyd yma yn Ysgol Sain Pedr yn y 1800au.

Yn ogystal â'i nodweddion traddodiadol, mae yna hefyd sgrin ryngweithiol sydd yn adrodd hanes dau blentyn lleol a'i siwrneiau i ysgol Sain Pedr yn ystod y cyfnodau o newid i dirwedd Blaenafon yn y 1800au. Mae'r ystafell ddosbarth yn agored i'r cyhoedd ac mae hefyd cyfle i'w llogi ar gyfer ymwieliadau addysgol cynorthwyedig a digymorth. I gael mwy o wybodaeth ewch i www.visitblaenavon.co.uk

Datblygyd yr ystafell ddosbarth o gyfnod Victoria gan y Cynllun Tirweddau Angof a gwnaed hynny'n bosib diolch i gyllid gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri a Pharc Rhanbarthol y Cymoedd.

Big Pit National Coal Museum

Big Pit is currently looking at its events programme for 2015, and would like you to put forward ideas for new events and activities for the future. If you have any suggestions, or if you would be interested in being part of a focus group for Big Pit, please get in touch by calling 029 2057 3650 as we'd love to hear from you. We recently launched our Little Pit Explorers Club for 0-5 year olds with a host of membership benefits. If your little one would like to join, pop in to any of our events and sign up or give us a ring. We've got lots of events taking place at Big Pit over the next few months, so get in touch by calling 029 2057 3650 or visiting www.museumwales.ac.uk

Tues – Thurs throughout January 2015
Behind the Scenes Tours & Demonstration
Find out about the type of work that goes on in keeping Big Pit open as one of the UK's leading tourist attractions. The tour and demonstration last approx. 20 minutes each. **Booking essential: 029 2057 3650. FREE.**

Mini Miner Museum Matinees
Join us at 2pm for our **FREE** Museum Matinees, suitable for children of all ages.

Sun 4 January
Frozen (2013) PG 102 mins.

Sun 11 January
Walking with Dinosaurs (2013) U 87 mins.

Sun 18 January
Despicable Me 2 (2013) U 98 mins.

Mon 30 March – Fri 10 April, 11am – 4pm
Mini Miner Trail
What will you find out about the museum? At the end swap your completed sheet for an Easter treat. **FREE.**

Sat 11 April 1.30pm
Annual Lecture with guest speaker Wayne David MP for Caerphilly. **FREE.**

Pwll Mawr Amgueddfa Llofaol Cymru

Mae Pwll Mawr yn dechrau cynllunio ei rhaglen ddigwyddiadau ar gyfer 2015, a hoffent dderbyn syniadau newydd gennych ar gyfer digwyddiadau a gweithgareddau yn y dyfodol. Os oes gennych unrhyw awgrymiadau, neu os oes gennych ddiddordeb i fod yn rhan o grŵp ffocws Pwll Mawr, cysylltwch â ni drwy ffonio 029 2057 3650, byddem wrth ein bodd i glywed gennych. Yn ddiweddar, fe wnaethom lansio

Arddangosfeydd
Dewch i ddysgu mwy am y math o waith sydd yn mynd ymlaen i gadw Pwll Mawr yn agored fel un o atyniadau blaenaf y DU i dwristaidd. Mae'r daith a'r arddangosfa yn parhau am tua 20 munud yr un. **Rhaid bwcio lle: 029 2057 3650. AM DDIM.**

Ymweliadau Dydd 'Mini Mwynwyr' â'r Amgueddfa
Ymunwch â ni am 2pm am ein Hymweliad **RHAD AC AM DDIM** a'r Amgueddfa yn ystod y prynhawn, addas i blant o bob oed.

Sul 4 Ionawr
Frozen (2013) PG 102 mun.

Sul 11 Ionawr
Walking with Dinosaurs (2013) U 87 mun.

Sul 18 Ionawr
Despicable Me 2 (2013) U 98 mun.

Sad 24 Ionawr, 12pm – 4pm
Dathlu Dwynwens
Creu llwyau caru a chardiau; arddangosfeydd cerfio llwyau caru a phaentio wynebau.

Llun 16 – Gwe. 20 Chwefror, 12pm – 4pm
Gŵyl Syniadau Peryglus
Ymunwch â ni am rywbeth holol wahanol, gyda gweithgareddau 'gwahanol' i bob oed!

Llun 30 Mawrth – Gwe 10 Ebrill, 11am – 4pm
Llwybr 'Mini Mwynwyr'
Beth fyddwch chi'n ei ddarganfod am yr amgueddfa? Ar ddiwedd y daith beth am gyfnewid eich taflen am rywbeth bach blasus i ddathlu'r Pasg. **RHAD AC AM DDIM.**

Sad 11 Ebrill 1.30pm
Darlith flynyddol gyda'r siaradwr gwadd Wayne David AS Caerffili. **RHAD AC AM DDIM.**

Coming Events/Digwyddiadau sydd i ddod

Blessing of the Crib

24 November 2014

Carol Service, readings, prayers and Christmas light switch on, Bethlehem Court, 7pm.

Friends of the Green

1 December 2014

Come along and join in singing Christmas carols around the tree, Charles Street, Blaenavon, 6pm.

Blaenavon Male Voice Choir Annual Concert

6 December 2014

Come and join Blaenavon Male Voice Choir for their Annual Concert, Blaenavon Workmen's Hall, 7pm. Tel: 01873 830912.

Santa Steam Specials

6/7, 13/14, 20/22 December

2014

Presents for children mince pies and sherry for adults, a short ride to see Santa at the Whistle Inn! Booking recommended to avoid disappointment. Tel: 01495 792263 or santa@pbryl.co.uk

Make n Take Workshops

6 December 2014

The Blaenavon World Heritage Centre host family friendly Christmas 'Make n Take' workshops, there will be a variety of stalls selling gifts to complement the craft market in town. Avant Dance Academy will be putting on a performance in the afternoon and the Blaenavon Town Band will be playing festive tunes on the patio (weather depending). The café will be serving a festive menu, including warm mince pies, mulled wine and turkey & cranberry rolls. For more information contact Tel: 01495 742333 or visit www.visitblaenavon.co.uk

Blaenavon Winter Wonderland

6 December 2014

Blaenavon Heritage Town, 11am-4pm, Tel: 01495 742333 or www.visitblaenavon.co.uk

Blaenavon Christmas Card Competition

The Card Shop, Broad Street is sponsoring the 'Blaenavon Christmas Card' Competition, design your unique Blaenavon themed Christmas card, prize for the best designed card. A child's competition, entries welcomed from those aged 12 and under, closing date is Friday 5 December return to 'The Card Shop', all entries to be displayed and judged at Winter Wonderland. Please contact Paula on 01495 793080.

Big Pit Babies

14 December 2014

A chance for younger visitors to meet Mother Christmas and find out how preparations are going for the 'big' day. Suitable for 0-5 years, limited spaces, so pre-booking is essential, a small charge will apply. Tel: 029 2057 3650 or visit www.museumwales.ac.uk

Father Christmas at Big Pit

20 December 2014

Come along and meet Father Christmas and tell him what's on your Christmas list! Small charge applies. Tel: 029 2057 3650 or visit www.museumwales.ac.uk

St Peter's Church

21 December 2014

Nine lessons and Carols, 6pm.

Horeb Baptist Chapel

24 December 2014

Candlelight Service, 6pm.

St Peter's Church

24 December 2014

Family Crib Service, 6pm.

St Peter's Church

25 December 2014

Christmas Eucharist with Carols, 10am.

Horeb Baptist Chapel

25 December 2014

Family worship and communion, 10am.

Bendithio'r Preseb

24 Tachwedd 2014

Gwasanaeth Carolau, darlleniedau, gweddiau a rhoi goleuadau'r Nadolig ymlaen, Bethlehem Court, 7pm.

Cyfeillion y Grîn

1 Rhagfyr 2014

Dewch i ymuno â ni i ganu carolau'r Nadolig o gwmpas y goeden, Charles Street, Blaenavon, 6pm.

Cyngerdd Blynnyddol Côr Meibion Blaenafon

6 Rhagfyr 2014

Dewch i ymuno â Chôr Meibion Blaenafon yn eu Cyngerdd Blynnyddol, Neuadd y Gweithwyr Blaenafon, 7pm. Ffôn: 01873 830912.

Trên Arbennig Siôn Corn

6/7, 13/14, 20/22 Rhagfyr 2014

Anrhegion i'r plant, mins peis a sieri i'r oedolion. Taith fach ar y trêñ i weld Siôn Corn yn y Whistle Inn! Argymhellir trefnu ymlaen llaw i osgoi cael eich siomi. Ffôn: 01495 792263 neu santa@pbryl.co.uk

Gweithdai Gwneud a Mynd

6 Rhagfyr 2014

Canolfan Dreftadaeth Blaenafon yn cynnal gweithdai 'Gwneud a Mynd' Nadoligaid i'r teulu cyfan. Bydd amrywiol stondinâu yn gwerthu anrhegion i fynd gyda'r farchnad greftau yn y dref. Bydd Academi Ddawns Avant yn perfformio yn y prynhawn a bydd Band Tref Blaenafon yn chwarae caneuon yr wyl ar y patio (yn dibynnu ar y tywydd). Bydd y caffi yn cynnig bwyd yr wyl, gan gynnwys mins peis cynnes, gwin twym a rholiau twrci a llugaeron. I gael mwya o wybodaeth, ffoniwch: 01495 742333 neu ewch i www.visitblaenafon.co.uk

Gŵyl Y Gaeaf Blaenafon Tref Treftadaeth Blaenafon

6 Rhagfyr 2014

11am – 4pm, Ffôn 01495 742333, www.visitblaenavon.co.uk

Cystadleuaeth Cerdyn Nadolig Blaenafon

Mae'r Card Shop, Heol Lydan, yn noddi Cystadleuaeth 'Cerdyn Nadolig Blaenafon'. Dyluniwch eich cerdyn Nadolig ungyrw chi, ar thema Blaenafon, gyda gwobr am y cerdyn gorau. Cystadleuaeth i blant; croesewir ceisiadau gan blant 12 oed ac iau, a'r dyddiad cau yw dydd Gwener 5 Rhagfyr. Dylid eu dychwelyd i 'The Card Shop', a bydd y ceisiadau yn cael eu harddangos a'u beirniadu yng Ngŵyl y Gaeaf. Cysylltwch â Paula ar 01495 793080.

Babanod y Pwll Mawr

14 Rhagfyr 2014

Cyfle i ymwelwyr iau gyfarfod Mrs Corn a dysgu am y paratoadau ar gyfer y diwrnod 'mawr'. Yn addas i blant 0-5 oed. Rhaid cyfngu ar y niferoedd felly mae'n hanfodol trefnu ymlaen llaw. Bydd tâl bychan. Ffôn: 029 2057 3650 neu ewch i www.museumwales.ac.uk

Siôn Corn yn y Pwll Mawr

20 Rhagfyr 2014

Dewch draw i gyfarfod Siôn Corn a dweud wrtho beth sydd ar eich rhestr Nadolig! Bydd tâl bychan. Ffôn: 029 2057 3650 neu ewch i www.museumwales.ac.uk

Eglwys Pedr Sant

21 Rhagfyr 2014

Gwasanaeth Naw Darlleniad a Charolau, 6pm.

Capel y Bedyddwyr Horeb

24 Rhagfyr 2014

Gwasanaeth Golau Canhwyllau, 6pm.

Eglwys Pedr Sant

24 Rhagfyr 2014

Gwasanaeth y Preseb i'r Teulu, 6pm.

Eglwys Pedr Sant

25 Rhagfyr 2014

Cymun y Nadolig, gyda Charolau, 10am.

Capel y Bedyddwyr Horeb

25 Rhagfyr 2014

Addoliad a chymun i'r teulu, 10am.

